OPUSCULA MEDICA,

ITERUM EDITA,

AUCTORE

GEORGIO BAKER,

SERENISSIMÆ REGINÆ CHARLOTTÆ

MEDICO ORDINARIO.

LONDINI,

EX OFFICINA GULIELMI BULMER ET SOCII,

IN VICO CLEVELAND-ROW.

PROSTANT APUD T. PAYNE ET H. FOSS, PALL MALL.

M.DCCC.XIV.

COLLEGIO MEDICORUM

LONDINENSI,

MEDICINÆ LIBERALIS

CULTORI, PATRONO, VINDICI,

HÆC QUALIACUNQUE OPUSCULA,

IN ALIQUOD

OFFICII SUI SUMMI

ATQUE OBSERVANTIÆ

TESTIMONIUM,

LUBENS DICAT

GEORGIUS BAKER.

ORDO OPUSCULORUM.

(1.)

DE

CATARRHO

ET DE

DYSENTERIA LONDINENSI,

EPIDEMICIS UTRISQUE

An. M.DCC.LXII.

LIBELLUS.

LECTORI

S.

*D*UORUM *morborum memorabilium, qui in eundem annum, hic veris, ille autumni soboles, inciderint, in publicum prodit historia: nuda ea, ac simplex; nullo orationis fuco, nullis theoriæ oblectamentis commendata. De causis, quæ nos plerumque latent, parum solicitus, id unice volo, doque operam diligenter, ut ostendam, qui et quales hi morbi re ipsa fuerint, et quali ope profligandi. Hoc enim mihi persuasissimum habeo conjecturalia omnia ac commentitia adeo non rationali medicinæ inservire, ut, ab ipsis artis incunabulis ad hæc usque tempora, nulla ei res majori aut impedimento fuerit, aut dedecori. Iique semper scriptores de re medica optime meruisse visi sunt,*

qui nullis hujusmodi diverticulis devii abrepti, sed in morbis ipsis, ipsorumque curationibus observandis defixi, fidis omnia literis mandarunt; nihil, nisi naturam rerum evidentem, sensibusque et rectæ rationi plane obviam, veritatemque ipsam contemplati.

Cum id mihi certum destinatumque animo esset, si quid in hac re possem, his ipse editis periclitatus sum; plura fortassis identidem, si hæc arriserint, et si res ita ferat, daturus. Tu vero interim vale, et fave.

DE

CATARRHO EPIDEMICO

AN. M.DCC.LXII.

ÆSTAS An. M.DCC.LXI. præter solitum et sicca fuerat et calida. Autumnum insequentem, necnon et ineuntem hiemem pluviæ atque austri eo usque occuparunt, ut neque pruinæ concrescerent, neque deciderent ullæ nives, ad ipsum Januarii finem. Inde, ad medium mensis Martii, frequens gelu, non illud tamen acre et acutum, nisi exeunte demum Februario; quo

tempore se invicem insolito more exceperunt venti, pruinæ, nives, pluviæ, omnes præter modum vehementes. Ad finem Martii tempestas humida fuit ac procellosa, decidente pluvia multa, cum grandine. Initio tandem Aprilis tempus in siccitatem converti cœpit. Cœli calor jam interdiu etiam gravior; noctes frigidæ ac pruinosæ. Mense medio, cum necdum folia arboribus redierant, subito Sol effulsit ardentissimus, visque æstus intempestiva atque intoleranda increvit. Perpetua fere deinde apricitas, cœlumque sudum, quod vix ulla nubecula per dies bene multos, mense Maio, obscuravit. Maximam interim mensis partem Eurus, interdum et ad Aquilonem vergens,

obtinuit. His vicibus aër et a calore ad frigus, et a frigore ad calorem repentinas subiit commutationes; et interdum uno eodemque die consuevimus et in sole peruri, et in umbra perfrigescere.

Hæc de aëris habitu, imperfecta satis atque incondita, ephemeridum fere ad exemplum, breviter præfari placuit, ne ab aliorum more ac consuetudine devius prorsus abirem, quibus solenne est in rebus hujusmodi dedita opera versari. Rem vero subtilius persequi, supervacaneum fore puto: Neque enim unquam mihi persuasum habui, quorsum pertineat morborum epidemicorum originem ad mutabiles ventos referre, aut naturam eorum

indolemque ad Barometrum exigere. Nimirum cum effectibus nobis præsertim res esse videtur, non autem cum causis, quæ occultæ plerumque sunt. Enimvero si morbus, de quo in præsentia agitur, iis cœli proprietatibus, quæ sensibus nostris se offerunt, ortum suum debuerit, qui, quæso, factum est, ut non Homines, loco proximi, eodem fere tempore ægrotaverint? Qui factum, ut morbus eos, quos millia non amplius II. ab hac urbe disjungunt, serior longe, quam Londinenses ipsos, corripuerit? Quidnam esse causæ putemus, cur urbem Edinburgum ineunte Maio, aliquas vicinæ Cumbriæ partes recedente tandem Junio, nec prius invaserit? Pro-

fecto quicquid nobis de hac omni quæstione scire conceditur, angusta admodum metitur circumscriptio; et laboribus quibuscunque frustra exantlatis, fateamur tandem necesse est cum optimo Sydenhamo—
" Quæ qualisque sit illa aëris dis-
" positio, nos pariter, ac complu-
" ra alia, circa quæ vecors ac ar-
" rogans philosophantium turba
" nugatur, plane ignoramus." Neque sane virum philosophum dedecet nescire ea fateri quæ nesciat, adhibita modo prius ad res rite perpendendas diligentia: At incognita pro cognitis habere, eaque incertissima quæ sint, pro certis venditare, id vero dedecet. Sed ad instituta pergamus.

Quarto Aprilis die, tres in eadem domo eodem morbo correpti sunt; qui quidem morbus die quarto et vicesimo ejus mensis per universam urbem longe lateque grassabatur, neminem fere eximium habens. Simul omnis ordinis, omnisque habitus homines, vix ullo discrimine, ægrotabant; nec magis quidem molles et delicatuli, quam quibus firma et integra valetudo. Male erat iis plerumque, qui ætate jam processerant, præcipue senioribus suspiriosis. Male etiam corporibus nimium repletis, et mulieribus, quibus sanguis per menstrua non respondebat. Leviter plectebantur infantes, et liberabantur facillime. Servos ut plurimum hic morbus graviter

habebat, vel quod isti homines sibi temperare nollent quo minus pleniore victu uterentur, cum tanquam ægros agere oporteret; vel quod quies haud facile contingere posset laboris necessitatem habentibus.

Elapso tandem duarum circiter hebdomadarum spatio, pauci admodum reperti sunt, quos hoc malum nulla ex parte tentaverat. Ejus hæ fere erant notæ: Alternis frigus et calor corpus percurrens; tussicula continua, importuna, alios statim ab initio, alios non, nisi post biduum, adorta, quæ aliquando pauculum quiddam pituitæ tenuis citabat, interdum arida erat, et nihil prorsus emoliebatur; lassi-

tudo, gravitas et dolor ingens circa tempora et frontem; oculi inflammati, madentes, refugientes lucem; palpebræ tumidæ; frequentia sternutamenta; vox obtusa. De sensu quodam ardoris acutissimo per universum iter asperæ arteriæ ad ipsam etiam cartilaginem ensiformem pertingente, quasi interior cuticula abrasa esset, ad unum omnes conquerebantur: Nonnulli etiam de pari ardoris sensu a faucibus ad ipsum ventriculum, quasi œsophagus pariter cum aspera arteria inflammaretur. Vera aliqui et genuina angina pæne suffocabantur. Ad mediam sterni partem gravitas cum difficultate spirandi; nec non, urgente tussi, aliqua tanquam laceratio inter scapulas, complures

vexabat. Huc accedebant brachiorum, crurum, laterum instabiles quædam atque erraticæ punctiones. Interdum frequenti tusse sanguis quoque extundebatur; nec raro guttæ aliquæ sanguineæ ex naribus distillare visæ sunt. Inter hæc aliquoties febris exæstuabat satis vehemens, mitior fere interdiu, noctu accessiones habens; interdum tantilla erat ut vix aut sitim faceret, aut impediret cibum, aut somnum interpellaret. Ægrotantibus constans erat perpetuumque sudoribus diffluere; qui quidem vehementissimi prorumpere solebant, et aliquando morbum solvere, saltem reddere mitiorem. Sitis haud valde fauces urgebat; universis au-

tem* lingua muco albissimo obsita erat, et tanquam lactis cremore imbuta. Color habitusque sanguinis, e vena detracti, pro diversa ægrorum natura, varios se præbuerunt. Urina fere in principio biliosa processit, in augmento materiam furfuraceam aut lateritiam desidentem ostendit. In omnibus animi demissio, viriumque defectus major longe quam pro morbi ratione. Tarde admodum ad sanitatem restituti sunt quam plurimi; tusse nimirum et febricula, reliquiis

* Idem in duobus morbis epidemicis, huic nostro consimilibus, observavit olim Jo. Huxham. Vide observationum de aëre et morbis epidemicis, vol. i. p. 80, et vol. ii. p. 100.

mali ægre discutiendis, per menses aliquot, imo etiam nonnulli per annum integrum, confecti atque languentes. Aliquos, adversa valetudine diu colluctatos, phthisis tandem pulmonalis absumpsit. Multos, postquam jam ad cætera convaluissent, dolor admodum molestus aut in laterum alterutro, aut in aliqua abdominis parte, longo tempore fatigavit. Animadversum est Londini, plurimas mulieres, hoc morbo, vel reliquiis ejus ægrotantes, abortum fecisse, aut ante diem peperisse.

Alios primum et cum impetu invasit gravissimus artuum omnium et capitis dolor; sensus lassitudinis; vehemens febris; levia autem vel

catarrhi vel peripneumoniæ comitata sunt signa. Eos, præ cæteris, tam male habebat anxietas atque angustia præcordiorum, ut exanthemata aliqua jamjam proruptura viderentur. Id vero, Londini, rarius evenit, quantum aut ipse vidi, aut percontationibus reperire potui.*

* Servus quidam L. annorum, firmi habitus, hoc morbo decubuit. Sanguine jam quater detracto, per universum corpus se ostenderunt exanthemata, quod dicitur, miliaria. Nihilominus tamen immutata perstitit pulsus durities, eadem tussis, eadem spirandi difficultas, idem dolor. Necesse igitur fuit, nulla exanthematum ratione habita, venam iterum atque iterum, et tandem usque ad octavam vicem pertundere. Hoc facto, febris in intermittentem abiit, et cortici peruviano cessit quam facillime. Iste autem vir, annis jam

Ad hunc fere modum se habuit morbus; qui quidem intra quartum plerumque diem curationi cessit, crassiori pituita tussiendo egesta. Plus vero negotii fuit, et plus periculi, ubi, concitatiori facta febre, et tussicula magis importuna, morbi jam vis in justam peripneumoniam exarserat; qua plurimi sunt conflictati. Huic autem malo opportuniores fuerunt homines gulæ dediti, plenioris aut corrupti habitus; senes,* quibus spiritus

---

fere II. elapsis, si frigus aliquando colligat, de dolore quodam, inter costas, juxta dorsi spinam, molestissimo, qui huic morbo ortum debuit, etiamnum queritur.

* Asthmate laborantibus si pleuritis vel peripneumonia supervenerit, fere semper moriuntur. Vide G. Baglivi praxeos medicæ lib. 1.

difficultas inveteraverat; quotquot denique prima morbi indicia neglectui habentes, frigori se et labori temere objecerant.

Aliquos, ipso statim ab initio, vera adorta est peripneumonia; quod tamen ruri sæpius, quam inter urbanos, obtigisse compertum est. Ibi, in locis quibusdam ab urbe remotioribus, istam fuisse mali epidemici proprietatem, per literas nobis nuntiatum est. Nec peripneumonia solum, sed angina etiam passim dominabatur; et ita dominabatur, ut neque sexui, neque ætati parceret. Ii autem gravissime ægrotabant, quibus otium, ut sibi consulerent, nullum fuit; maxime quibus quotidiani

laboris pensum sub Dio peragendum. In hos utique tam sæva erat pestilentia, ut quamplurimos, intra quartum diem, ineluctabili morte abstulerit.*

NEQUE tamen adeo constanti lege ad inflammationem spectavit hoc malum, ut non aliquando (rarius tamen) se in febriculæ lentæ faciem indueret, et ad id morbi genus propius accedere videretur, quem Antiqui cardiacum appella-

---

* Dum in oppidulis, juxta urbem Lincolniam, maxime editis, catarrhus ille epidemicus, qualem descripsimus, mense Maio, mitissimum se et maxime tractabilem præstabat, in pagis demissioribus, vicinis, incredibilem ediderunt stragem anginæ, pleuritides, peripneumoniæ. Remediorum instar omnium

runt. Aliquando etiam circuitum habere consuevit, atque hoc gyro, ut altero quoque die reverteretur. Neque id sane miretur quisquam: quandoquidem enim corpora humana tantum inter se differunt, vix fieri potest, quin ab iisdem causis alio atque alio more afficiantur. Num variolæ, num morbilli, aut alia corporis mala, quotquot contagione spargi solent, effectus eosdem semper edunt, aut perpetuis ullis conditionibus subjici se

---

fuit, sanguinem promptissime et larga copia detrahere. Id neglectum protinus insequebantur alvi fluxus, et tormina, corporibus etiam firmissimis cita ac certa pernicies. Horum me certiorem fecit medicus in primis ingeniosus, quo familiari utor, Robertus Petrie Lincolniensis.

patiuntur? Annon febres, nunc inflammatoria, nunc putrida, nunc *nervosa*, (vitia inter se immane quantum discrepantia) derivantur sæpissime ab eodem fonte pestilentiæ?

Quod ad curationem morbi, quem delineavimus, pertinet, quicquid de hac re aut usus mihi comprobaverit, aut didicerim ab aliis, ordine jam exponam. Et sæpe quidem haud magna mole pugnatum est. Morbo enim invadente, plurimis hominibus saluti fuit domi se continuisse; omnimodo frigora et lassitudinem evitasse; negotiosam omnem actionem circumcidisse; et simul curioso victu cavisse, ne inutilis materia corpori

superesset. Si quos autem vel febris vehementior, vel dolor aliquis laterum, vel spirandi difficultas infestaret, iis protinus, et mora nulla, sanguis mitti debuit, habita semper virium ratione. Si ex vena sanguinem mitti vires non paterentur, saltem confugiendum fuit ad levius illud præsidium, cucurbitulas, sic ut cutis quoque incideretur. Aliqua enim sanguinis detractio, in principio, perraro inutilis fuit. Aliquando etiam usu venit, ut sanguinem copiose profundere oporteret, quo vitæ periclitanti consuleretur. Sæpe enim internæ suppurationes ægrum, nec opinantem, oppresserunt; et inde præceps periculum. Hoc plane mihi compertum habeo, anxie-

tatem istam atque languorem, signa morbi, quod dicimus, pathognomonica, improvidos quosdam in malam fraudem induxisse; parcos utique in exinaniendo corpore, in calefaciendo nimios.

Detracto sanguine, alvum lotionibus ducere proximum fuit; quod remedii genus plurimum levamenti attulit per omnem morbi decursum. Dejectiones enim id agere visæ sunt, ut bilis illa omnis, quam majori jam copia frequens tussis, nixusque ad vomendum exprimebant, ex intestinis continuo eliceretur; unde calor et inquietudo, febris comites, minuebantur. Quicquid autem causæ fuerit, in dubio non est,

quin remedia, ventrem laxantia, plus in morbo isto profecerint, quam alia cujuscunque generis auxilia, si modo solam sanguinis detractionem excipias. Quin et Natura hanc nobis curandi viam monstravit; quæ quidem aliquando vomitus biliosi ope, aliquando biliosæ dejectionis, ægros ipsa liberavit.

Medicamenta dare, sudori movendo apta, haud unquam salutare fuit, interdum etiam plusquam inutile: calorem enim consuerunt illa intendere, per se plus æquo vehementem. Satius omnino ægrotanti, ut in lecto conquiesceret, ac dilutissima se aliqua et tepida potione prolueret.

Nec alienum fuit paulatim delingere oleum, et alia istiusmodi assumere, quæ lævare id quod exasperatum est, quæ emollire tussiculam, quæ sputa evocare solent. In his tamen haud multum auxilii fuit; uti quidem neque in nitro, aut in vulgatissimo illo remedio, sale absinthii cum succo limoniorum. Nihilominus tamen vel imbecilla remedia præstat aliquando potius experiri, quam nulla. Tussis etiam, noctu fere quam interdiu molestior, opii pauxillulo sub noctem cöerceri debuit. Verum sive exspuendi, spirandive difficultas, seu dolor pectoris, aut capitis infestaret, emplastra vesicatoria expeditissimum auxilium præstiterunt. Eadem, in dolore

laterum, lateribus ipsis, pro more, imposita, mirum quantum levarunt et dolorem et tussiculam. Impetus autem materiæ pulmonem vexantis, maturius evocabatur, si ante adhibitæ fuissent cucurbitulæ.

Alia longe atque dissimili curatione opus fuit, ubi morbus jam in lentam febriculam degeneraverat, continuam eam fere cum accessionibus. Jam nimiæ debilitati jacentis, et languenti stomacho succurrendum fuit. Adjicienda vis arteriis; toti corpori fultura. His in casibus cortex peruvianus, subinde et liberaliter datus, raro spem nostram fefellit. Protinus utique arteriarum exigui imbecil-

lique pulsus, tussicula, præcordiorum anxietas, suspiria, tremores, vertigines, animique deliquia nobili antidoto concesserunt. Oportebat autem iisdem ipsis auxiliis tueri valetudinem, quibus est reddita.

Idem hic morbus, eodem vere, universam fere Europam peragravit;* civitati Venetum præ aliis

---

* Occipiebat morbus Vratislaviæ exeunte Februario, ibique per II. circiter menses eo usque sæviit, ut funera a XXX. vel XL., assueto scilicet numero, ad CL. singulis hebdomadis, adauxerit. Id testatur celebris Vratislaviæ Medicus, Jackwitz. Vindebonam sub finem Martii invasit; (prout rem narrat Carolus Mertens legato Russico, ista

locis pestiferus. In hac regione serius, in illa maturius se ostendit; nusquam vero gentium, quantum scio, vel ante Februarium, vel post Julium. Dum vero quaqua-

---

in urbe agenti, medicus domesticus) atque ibi eandem fere proprietatem habuit quam apud nos Londinenses. Cothenius autem, Regis Borussiæ Archiater, eundem refert, in Ducatu Magdeburgico, mense primum Aprili se exhibuisse; neque in ista regione, multis exitio fuisse. Hæc viro experientissimo, Joanni Pringle, accepta refero; qui omnia, de hoc argumento, aut a se animadversa, aut exterorum literis allata, me lubenter docuit. Hamburgenses etiam initio Aprilis ægrotarunt; id quod duorum virorum excellentium (C. Rose, et J. A. H. Reimari) mihi confirmarunt epistolæ. At in mari Mediterraneo, apud nautas Britannos, non nisi mense demum Julio pestem hanc invaluisse accepimus.

versum sæviret, Lutetiam Parisiorum, et regionem, urbi isti subjacentem, ne quidem attigit. Id quod a viris fide dignis didicimus.*

Operæ fore pretium judicavi

---

* In chartula, quam Galli *la Gazette de France* vocant, describitur historia morbi satis accurata, qui, mense Junio, non quidem aliquam Galliarum partem, sed Argentoratum, reliquamque omnem Alsatiam vexasse dicitur. "*Pendant le mois dernier, il a régné, tant à Strasbourg que dans le reste de l'Alsace, une maladie, qui a été presque générale. Elle a eu, pour symptômes, des frissons par tout le corps, un grand abattement, un violent mal de gorge, une douleur de tête très-aigue, une toux sèche et fréquente, et une respiration difficile. Toutes les personnes, qui en ont été attaqués, ont eu la fièvre plus ou moins forte, et*

anquirere, an catarrhus hic epidemicus certo aliquo progrediundi ordine ab alia ad aliam insulæ nostræ partem transierit; an scilicet ab oriente sole ad occidentem, a septentrionalibus locis meridiem

---

les accidens ont varié suivant les dispositions intérieures; mais tous les malades ont ressenti des douleurs dans tous les membres. La plûpart ont été guéris par des sueurs abondantes. On a été obligé de faire des saignées du bras ou du pied à quelques-uns. La maladie a fini quelquefois par une expectoration copieuse, et a été terminée en général par un ou deux purgatifs. Chez quelques sujêts, elle a dégénéré en pleurésie ou en peripneumonie, mais ç'a été leur faute, et parcequ'ils n'ont pas voulu s'alliter assez-tôt. Quelques Soldats de la Garnison, qui ont craint d'aller à l'Hôpital, ont été aussi les victimes de leur repugnance."

Gazette de France du 5 Juillet, M.DCC.LXII.

versus, an vero motu contrario iter fecerit. Percontando autem didici nullam eum uspiam legem servasse, cursumque suum incertum more quodam desultorio peregisse; urbes vero et majora oppida, incolarum multitudine conferta, ubique citius infestasse, quam circumjacentes pagos. An contagiosus fuerit necne, nihil equidem certi affirmo. Hoc saltem constat, morbum omnino in Britannia incognitum fuisse, priusquam Londinenses invaserat; multisque in oppidis, qui primi ægrotaverint, eos nuper a Londino advenas accessisse.*

* Id nempe animadversum est Norvici, Lincolniæ, Leicestriæ, atque Excestriæ.

In hac urbe, si tabulis publicis fides sit habenda, funera solitum numerum haud multum superarunt, hoc morbo regnante. Tempore quo idem* Mancestriæ obtinebat, ibi (dictu mirum) solito etiam pauciores mortui sunt. Contra autem Norvici, testante medico egregio Gulielmo Offley, qui morbum, ista in urbe ter sævientem, curaverit, plures longe illi succubuerunt, quam quos similis omnino pestis an. M.DCC.XXXIII.† aut gravior illa, *influenza* dicta,

---

* Id didici ex literis periti admodum Chirurgi, C. White.

† Jo. Huxham observat. de aëre et morb. epid. vol. I. p. 80.

Medical Essays, published at Edinburgh, vol. ii. p. 28.

an. M.DCC.XLIII.* e medio sustulerit.

In hac omni narratione, nihil reconditum aut exquisitum de industria sectatus sum. Satis habui, ut res ipsa, prout se habuerit, dilucide, et cum fide describeretur; et (quod præfiscine dicam) ut justa aliqua tum morbi, tum curationis, etsi vulgatæ satis et quotidianæ, memoria exstaret.

---

* Jo. Huxham observat. &c. vol. ii. p. 100.

DE

DYSENTERIA LONDINENSI

AN. M.DCC.LXII.

SUB exitum mensis Julii, An. M.DCC.LXII. Dysenteria epidemica incolas Londinenses invasit; morbi genus, hac in civitate novum fere, aut nuperis saltem annis inauditum. Præcesserat æstuosa admodum et sicca tempestas; pluviæ autem nonnullæ paucis jam diebus deciderant. Ea pestis, toto autumni tempore ad Novembrem usque grassata, ingentem hominum numerum exercuit;

magis quidem pauperum ædiculas infestans, quam civium potentiorum domos; infantibus, puerilique ætati, quam adultæ gravior; mollioribus corporibus, iisque quibus frequens adversa valetudo, quam duris atque robustis plerumque inimicior.

De hoc morbo pauca quædam scripturus, ægros primum ipsos lectori ob oculos sistam, variis ejus affectibus, variis dolorum miseriis laborantes; deinde ad ea transibo explicanda, quæ experimentum in ipsis curationibus docuerit atque approbarit.

Accessum mali significabat sæpius (neque enim id perpetuum

erat) sensus quidam frigoris extremas partes membrorum permeantis. Hunc protinus insequebantur capitis vertigo, oculorum caligines, stomachi nausea, amari ructus cum gravitate præcordiorum, vomitusque virescentis, aut flavescentis, aut etiam rufæ materiæ: mox vehemens intestinorum inflatio, vehemens dolor modo supra umbilicum, modo sub umbilico; denique, haud longo intervallo, alvi profusio repentina, biliosa, pejoris odoris quam ex consuetudine. Inde vero parum allevamenti; sed omnia in deterius ruere. Intendebantur tormina fixa jam et habitantia in imo ventre, paulum super ossa pubis, et in ea dorsi parte, quæ flexionibus intestini

coli exadvorsum sita est. Atque hinc ortus est constans quidam ad desidendum nixus, eo magis excrucians, quia inexpugnabilis præ impotentia desidendi. Descendebant enim non ex cibo recte cocta, sed nunc pituitæ mucisque similia; nunc, instar aquæ, in qua caro recens lota fuerit, leviter subcruenta, inodora; nunc quasi filamenta sanguinis muco intertexta; quin et purus interdum cruor; interdum, morbo ingravescente, putris sanies. Dolores paulo ante excretionem acerrimi erant; requies a dolore aut nulla, aut exigua ea et fallax, novis cruciatibus illico interpellanda. Vigilia nocte fere et die continuata. Inflatio abdominis universis constans, et vix cum

morbo ipso profliganda. De viscerum depressione omnes uno ore conquerebantur; plurimi etiam, quasi sentirent aliquod tanquam corporis solidioris, quod, cum pondere et mole sua urgeret, ad dejectionem provocaret.* Quibusdam nausea et vomitio molestæ erant; sed non item omnibus: vix autem unus quisquam repertus est, qui febre, fastidio, et insomnia vacaret. Nonnullos insuper vexabat ipsius ani prolapsus, et difficultas urinæ, molestissimum malum.†

---

* Vide Cæl. Aurel. de morb. chron. lib. iv, cap. vi.

† Urina plerumque erat plane suppressa, ut intra sex, octo, decem, vel quatuordecim dies vix guttam emitterent. Vide Jo. Hartm. Degneri Hist. Med. de Dysenteria, &c. quæ Neomagi grassata fuit A. 1736, pag. 17.

Quibusdam urina vix fluxit per biduum. Nec lumbricos aliquos teretes, inclinato morbo, excludere, aut insolens erat, aut mali augurii. Cuidam, postquam morbus videretur abiturus, abcessus alicubi in intestinis factus est; unde profluxit pus, adjuncta debilitate, nausea, febricula. Hic tamen restitutus est. In puero, XIV. annorum, in ipsam, quod mireris, maniam exiit hæc Dysenteria, teste summo ac singulari viro, Gulielmo Heberden.*

---

* Corpora illa adiposa, (ςέατι συγκοπέντι ἴκελα) membranea, ac carnosa, quæ, in hoc morbo, simul cum sanguine, solent descendere, non semper exulcerari intestina, secundum veterum de hac re sententiam, significant; neque enim ea semper sunt, quæ videntur. Originem horum corporum, pro

Morbus autem minime uniformi tenore procedebat, sed in diversis

---

suo more, feliciter exponit vir arte anatomica excellens, Jo. Bapt. Morgagnus; cui sane multum debemus tum ob alia plurima, tum ob egregium illud opus, quo rem medicam nuperrime locupletavit. " Scilicet ut irritatæ vesicæ glandulæ, sic glandulæ quoque intestinorum plus secernunt humoris sui, eumque non qualem solent, cum recte valent. Itaque mucosa et albida utrobique apparet materia. Quod si insuper ea in sanguine dispositio sit, ut facile in polypos coalescat, erit ille humor magis ad concrescendum pronus, eoque magis, ubi ejusmodi sanguis in cavum intestinorum aut exudans, aut effusus ad illum se addiderit. Sic enim dum sanguinis pars in coli intestini cellulis restitabit, secedente aquea, et subsidente rubra portione, eæ, quæ relinquentur, sanguinis, ut vocant, fibræ, facile poterunt in concretiones polyposas compingi, quæ sua albedine ut toties olim in corde et vasis fucum fece-

corporibus aliam atque aliam speciem induebat; primis aliquando diebus nullo negotio discutiendus, in longum aliquando tractus. Primo neglectus, tractatu asperior occurrebat: etenim corpus, extenuatum atque confectum, ut morbo

---

runt, et pro pinguedine acceptæ sunt, ita, mox cum recrementis detrusæ, hic quoque pro pinguedine haberi poterunt.—Hinc et origo intelligitur ramentorum, et grandium, quæ egeri dictæ sunt, membranarum, facillime autem quorundam ex illis aliis corporibus, quæ carnosa a Celso sunt appellata; si videlicet non tota rubra sanguinis portio sit ex ejus albis cohærentibus fibris expressa. Unde etiam intelligas licet, quam caute uti oporteat illa Hippocratis prædictione: *Dysenteria laboranti si veluti carunculæ exeunt, lethale.*" Vide Jo. Bapt. Morgagni de sed. et caus. morborum, epist. xxxi.

ferendo impar erat, ita ipsi impar curationi. Itaque optimum erat occurrere ipsis principiis, atque auxilia mature præripere. In hoc enim corporis affectu aliquod certe in medicina opis est, haud multum in naturæ beneficio.

Raro ex hoc emerserunt malo, qui magnam aliquam sinceri sanguinis copiam ex intestinis profuderant, et postea frigidas extremas partes haberent. Neque fallax periculi nota, abdomen tumidum, intentum, tractanti resistens. Spem fuisse in angusto, ostendebant sitis immodica; lingua arida, ac scabra, colore cinereo aut livido; aphthæ; singultus. Conclamatum autem omnino erat, si deglutire nihil

possent, aut aquam fœtidam ex ano redderent.*

Non deerant, qui, hoc morbo confecti, inciderent in lævitatem intestinorum, vix ulla medicina corrigendam. Plurimos, in iis senes in primis, diu moleste habuit fluxus alvi purulentus, exulceratis intestinis, ut videtur, ortus. Atque hi fere in ultimam corporis infirmitatem redacti, lenta morte minutatim absumebantur. "*Γῆρας δὲ δυσαλθὲς, καὶ ἐς ὠτειλὴν χρόνιον.*"†

---

* Si singultus accedat, lethale; si angina, lethale; si vero accedat difficultas degluti-endi, mortem imminentem prænuntia adstantibus. G. Baglivi praxeos medicæ lib. 1.

† Aretæi Cappadocis cap. περὶ δυσεντερίης.

Neque animadversione indignum videtur, morbo per populum grassante, plurimos passim interea variis stomachi ventrisque vitiis laborasse, qui tamen Dysenterici haud plane evaserunt; sed, post dejectiones aliquot biliosas, sponte sua, absque omni remediorum ope, plerumque convalescebant.

Quicunque fructus aut æstivos, aut autumnales immodice assumpserant, vel nulla tentabantur Dysenteria, vel, si tentarentur, levissime ægrotabant. Quod quidem nullo modo prætermittendum videtur, cum plurimi scriptores in animum induxerint, morbum, de quo agitur, ipsis hisce fructibus ortum sæpe debuisse. Inde vero

nihil noxæ fuisse, testatur haud dubia experientiæ fides. Immo et ab aliis accepimus, eos etiam præsenti et sævienti morbo aliquando in remedium cessisse. Neque hercule ista curatio nova est, aut antiquioribus medicis incognita: cum Alexander Trallianus memoriæ tradiderit quosdam, suo tempore, damascenis, uvisque avide devoratis, celeriter fuisse ad sanitatem perductos. "*Οἶδα γάρ τινας δαμάσκηνα τραφέντας πλείονα, καὶ τελείως ἀποθεραπευθέντας, ἀβιάστως αὐτοῖς τῆς κόπρου διαχωρηθείσης. Καὶ ἄλλους δὲ σταφυλαῖς παμπόλλαις χρησαμένους.*"*

---

* Vide Alexandri Tralliani lib. viii. pag. 458, edit. Basil.

Pronum jam hinc ad remedia transitum facturus quæ proponam, ejusmodi habenda sunt, non ut ea semper et in omni Dysenterico, sed plerumque et longe majori, quod aiunt, ex parte respondisse testis sim. Utcunque enim summi auctores alia atque alia, ad hunc morbum profligandum, tanquam sola ac specifica venditarint, id demum de quavis medendi methodo vere fatendum est, quod Celsus de arte ipsa conjecturali dixerit; "rationem ejus talem esse, ut, cum sæpius aliquando responderit, interdum tamen fallat."

Sanguinis detractionem supervacuam fore, medicis insedit diu inveteravitque male fundata, male

ominata opinio. Id vero auxilium, inter initia, maxime signa aliqua inflammationis si adessent, nunquam alienum deprehendi. Iterari vero oporteret necne, non, nisi ex corporis habitu, et ex ratione vel adauctæ vel levatæ febris, colligendum. Firmis adhuc viribus, atque constanti ætate, intolerabilis aliquis dolor, aut effervescens febrilis æstus id præsidii genus nullo non morbi tempore flagitabat. Neque enim prudentis est ac circumspecti medici, timere ne imbecillum reddat ægrotantem, cum capitis res agatur.

Vomitu autem fere semper utendum erat; in his morbis perquam necessario, quos bilis con-

citaverit, Celso auctore. Inter ea vero medicamenta, quæ vomitus causa adhibentur, tartarum emeticum, aqua dilutum plurima, præstantissimum longe visum est. Mirum est sane, quantum inde materiæ flavæ ac viridis sursum egeri soleret, et quanto cum levamine ægrotantium. Nec nihil adjuvabat benignus ille, et per omnia æquabiliter membra diffusus, sudor, qui vomitum, hoc remedio evocatum, insequebatur. Radix quidem illa Brasiliensis, ipecacoanha dicta, raro stimuli satis ventriculo admovere potuit. Opus visum est acriore aliquo medicamento; quod pleniorem vomitum solicitaret, et quod colluvionem, intus residentem, concuteret va-

lentius atque exturbaret. Haud equidem ignoro radicem eam "specificum et ferme infallibile remedium in fluxibus dysentericis* audire:" Nec me latet, nonnullos virtutem quandam in ea alexipharmacam agnovisse, qua scilicet veneno omni, et omni *malignitati* resistat. Nondum autem experientia edoctus sum, alia unquam ratione prodesse meram ipecacoanham, quam quia vomitum moveat. Etenim si, ut† Gulielmo Pisoni visum est, "vim quoque astrictivam post se relinquat, omnino,

---

* G. Baglivi praxeos medicæ lib. 1. de diarrhœa et dysenteria.

† Gulielmi Pisonis de Indiæ utriusque re naturali et medica lib. ii. cap. ix.

ob eam ipsam vim astrictivam, male convenit dysenteriæ. Si vero (quæ est doctissimi * Freindi conjectura) " in hoc præcipue consistit egregia illa in dysentericis affectibus virtus, quod uberrimum sudorem excitare soleat;" hic etiam tartaro isti emetico cedat necesse est, quod sane hanc virtutem excitandi sudores, præ aliis vomendi

* Vide de febribus commentarios Joannis Freind, pag. 40.

Mihi sane videtur in ipecacoanhæ laudes nimis se effudisse Degnerus. " Præter effectum suum emeticum, simul adeo peculiare et specificum quid operatur, ut alia vomitoria eam non facile æquent, nec aliud, quod ejus in locum eodem cum effectu succedat, excogitari possit." Degneri lib. citat. pag. 97.

instrumentis, et sine rivali, possidet. Atque harum etiam laudum cumulus accedit, quod, re in ventriculo peracta, ad intestina plerumque descendat vis tartari emetici, et alvum insuper, cathartici ad instar valentissimi, resolvat. Profecto non est dubitandum, quin vitrum antimonii ceratum, in pharmacopœia Edinburgensi descriptum, inde solummodo antidysenterici nomen consecutum sit, quod vehementer et vomitu ventriculum, et alvum purgatione solicitare soleat.

Etenim in hac re nihil agitur, donec intestina ad naturalem habitum revertantur. Necesse igitur prorsus erat dejectionem quoquo modo moliri. Ea autem primo

experiri conveniebat, quibus proprium est ventrem invitare potius, quam cogere; et simul irritamentum illud, quo assidue vexantur intestina, diluere, temperare, demulcere: inter quæ infusum senæ, manna, tamarindus, et si qua sunt his similia, facile primas ferunt. Si vero in his parum sit auxilii; et neque alvi fæces naturales, nec dura illa corpuscula, *scybala* dicta, descendant, ad validiora medicamenta, et, ante omnia, ad salem catharticum amarum (quo nihil fere quidpiam aut certius aut citius alvo moranti calcar addit) protinus transeundum. Rhabarbarum quidem, ut *choleræ et acrioribus quibuscunque humoribus evacuandis dicatum*, magnopere laudarunt medici

quidam recentiores, jure suo multi nominis. Sed (pace tantorum virorum) id remedii, inter morbi initia, ex toto condemnandum esse videtur. Præter enim id, quod vel effectus ejus levissimus, aut plane nullus sit; vel quod non, nisi tardiuscule, et impotenter, et fere cum augmento torminum atque inflationis officio suo fungatur; vis ea alvum contrahendi, qua pollet, tantum abest, ut laboranti opituletur, ut vix quidpiam magis possit esse inimicum. Et quidem nequeo quin suspicer, eos, qui auctores sunt, ut mercurius dulcis sublimatus rhabarbaro admistus detur, remedium dysenteriæ tanto minus accommodatum conficere, quanto plus rhabarbari admisceatur. Longe

vero minus illos consectari vellem, qui rhabarbaro nucem moschatam, cinnamomum, et alia aromata, hoc est oleum camino, adjiciunt; ea nimirum mente, si Diis placet, ut roborentur intestina, et ut *flatus* discutiantur. Intestinis enim inflammatione æstuantibus, eorum robori intempestive consulitur. Frustra autem in *flatibus* discutiendis operam conterimus; ipsa inflationis causa integra adhuc, aut etiam increscente.

Profuit etiam habuisse ea in memoria, quæ * Celsus præceperit; oportere nimirum " ex inferi-

---

* A. Corn. Celsi de Medicina. lib. iv. cap. xv.

oribus partibus tepidum infundere vel ptisanæ cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervinam, vel oleum, vel aquam, in qua lini semen decoctum sit." Hæc, aut his similia, ano infusa, eum ad modum, qui facile sustineri posset, malum nonnullis tolerabilius reddebant. Neque vero est dissimulandum, non perpetuo, aut in omni ægrotante commode respondisse hoc remedium. Plurimi enim perpeti non poterant vel lenissima quæque, hisce partibus adhibita; quæ quidem ipsa hoc tormenti genus magis magisque exasperabant. Quod et a Baglivo animadversum video. "Clysteres," inquit, "copiose præscripti, quandoque exacerbant morbum, et exul-

ceratis intestinorum fibris majorem orgasmum excitant. Dentur igitur rarius et in parva copia."

Visum est interea, dum hæc agebantur, per intervalla temporum, ea adhibere remedia, quæ et muci naturalis vice, aliquo saltem modo, fungi posse viderentur, et parti maxime laboranti succurrere: de quo genere, emulsio amygdalarum, ovi album, amylum, et mucilago illa radicis Salab, etiam antidysenterica a Degnero dicta, principem locum obtinent. Nulla autem res, declinante morbo, magis adjuvabat, quam medicamenti culinaris confectio, ex lacte bubulo cum recenti adipe decocto, aliqua etiam amyli portione adjecta.

Id quidem neque gustui insuave, et fere sine aliqua stomachi noxa liberaliter assumi poterat. Apud incolas Hiberniæ aborigines, mos est, a majoribus receptus, Dysentericis butyrum liquefactum, remedium longo usu commendatum, dare. Sunt et inter nostrates, qui ejusdem cochleare unum aut alterum, subinde assumptum, sibi, in hoc morbo, feliciter cessisse testentur.*

Dixerit autem quisquam: "Cum succum papaveris, præsen-

---

* Fama proditum fuisse, Ludovicum dysenteriam epidemicam, in exercitu grassantem, cera alba in lacte calido liquefacta, totam extirpasse, memorat Degnerus. Tale

tissimum illud doloris lenimen, mortalibus ægris indulserit providens natura, prohibetne eum immitis atque immisericors medicina? Nunquis ausit istud remedii repudiare, quod sibi remediorum omnium primum putabat olim *Sydenhamus?" Equidem constanter affirmo, satius esse illud omnino non contingere,

---

quoddam medicamentum (addito saponis pauxillo, quo cera solubilior fieret) medicis castrensibus, durante bello isto, quod nuper desæviit, ex usu fuisse, accepimus.

* Fatetur idem fieri posse, ut variæ enascantur Dysenteriarum species, ut sunt variolarum, et epidemicorum aliorum, diversis constitutionibus propriæ, et quæ proinde medendi methodum in aliquibus diversam sibi suo jure vendicent. Sydenhami opera universa, pag. 181, edit. Lug. Bat.

quam primis diebus temere ingerere. Officium quidem est medici, ut celeriter et jucunde; sed, super omnia, ut tuto curet. Festinantem laudo; ita vero, ut non sit periculosa festinatio. Nollem equidem cubanti tortoris vicem exhibere; neque vero indolentiæ ejus eo usque consulere, ut non salus ipsa prima semper habeatur. Nollem suavia, in præsentia quæ sint, sectari; neque prospicere in longitudinem. Quorsum scilicet pertinet, pacisci cum hoste inducias (si tamen induciæ impetrari possint) breves illas, et infidas, et ipsa prælii contentione magis periculosas? Quorsum cinerem igni inducere, erupturo? Annon ex opio, iisque quæ alvum adstringunt, intempes-

tive adhibitis, tympanitidem ortam vidimus? Neque unico exemplo comprobatum fuit, dysenteriam hanc, tam imperite tractatam, in epilepsiam, rheumatismum, pleuritidem abiisse. Morbus, certo certius, et in longum trahebatur, et expugnatu difficilior erat, quoties medicus remedia aliqua, ex papavere parata, prius propinabat, quam "cibi digestio in stercoris veniret qualitatem." * Ante id temporis, vel prorsus vitanda erant, vel parcissime saltem adhibenda; nec, nisi cum periculum esse videretur, ne æger, dolore ac vigiliis enectus,

---

* Cæl. Aurel. de morb. chron. lib. iv. cap. vi.

succumberet, si intervalla aliqua quietis conciliari non possent. Quemadmodum præcepit olim Alexander Trallianus, *τούτοις οὖν πάνυ κεχρῆσθαι οὐ συμβουλεύω, δίχα πολλῆς ἀνάγκης.** Quam primum vero alvi excretiones naturali se more quodammodo haberent, jam tandem

---

* Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀπειρῶν Ἰατρῶν, αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τοῦ πάθους, τροχισκοὺς, ἢ ἀντίδοτα διὰ ὀπίου, ἢ ὑοσκυάμου, ἢ μηκωνείου μέλανος, ἢ μανδραγόρας δίδοναι τολμῶσι, τῷ ὕπνῳ ἐπωδυνίαν πραΰνεσθαι φάσκοντες· σφάλλονται δὲ, ὁρῶντες τοὺς νοσοῦντας, προσληφθείσης πόσεως, ὅλην νύκτα ὑπνεῖν, καὶ τὴν γαστέρα ἀναστέλλεσθαι· τῆς δὲ ἡμέρας ἀνατελλομένης, σπουδὴ μάταιος καταλαμβάνεται· τοιαῦτα γὰρ φάρμακα, τοὺς χυμοὺς εἰς ἓν ἀθροίζοντα, ἀδιαλείπτως ἐκκρίνει, καὶ τὴν κεφαλὴν βαρύνοντα, καὶ τὰς δυνάμεις βλάπτοντα, τὴν κοιλίαν πλέον ῥευματίζειν ποιεῖ, καὶ ἀνορεξίαν μείζονα ἐπιφέρει. Alex. Trall. lib. viii. p. 444. edit. Basil.

laudanum illud Sydenhami non modo tutum fuisse confiteor, sed etiam aliquando, ad consummandam curationem, magnopere necessarium contendo.

Ac nec illud quidem alienum, cataplasmata calida, quæ molliunt, super ventrem imponere, et fomenta adhibere tum humida, tum sicca. Cum itaque balneum tepidum in calculo renum, et in colica (cui sane propinqua quædam cognatio est dysenteriæ) tam præsens esse remedium deprehendatur, si quid et in hoc affectu valere posset, semel periculum fecimus. Experimentum autem feliciter atque ex voto cessit. Ægrotanti, quem, per universam hebdomadam, male habue-

rat dysenteria, in aquam demisso, dolor illico omnis conquievit: alvus large resoluta est: facilis inde ad bonam valetudinem recursus.

Quod ad rationem victus pertinet (cujus quidem rei paulo subtilior observatio multum admodum tum in aliis corporis morbis, tum in hoc adprime utilis est) is tenuis esse debebat, et levissimæ materiæ; præcipue ex iis, quæ emolliunt, quæque intus haud facile corrumpuntur. Oportebat igitur carnem omnino omnem cibo subtrahere; et, primis diebus, ne jus aliquod vel e pullis indulgere. Sorbitionibus utendum erat ptisanæ vel alicæ, vel oryzæ, omnibusque quotquot

ex * lacte comparari solent; eo quod lac mitissimum alimenti genus præstet, quodque ventrem emolliat simul ac liquet. Nec minimum laudis merebatur † serum illud lactis vulgare (cui sane multum antiqui medici tribuerunt) neutiquam certe contemnendum, quod parabile sit, et vilis pretii;

---

* Diocles in libris, quos de passionibus, atque causis, et curationibus scripsit, lac ordinat cum melle bibendum, ventrem provocans in fluorem. Item utitur ptisana cum adipe sorbenda. Praxagoras statuit ventrem deducendum peplio et lacte plurimo, cum mulso—et aqua salsa, et succo betæ, et oleo cum mulso. Offert farinam cum lacte coctam, quæ indigestibilis probatur: Sic etiam tritici ptisanam cum cantabro. Cæl. Aurel. loc. citat.

† Solo sero lactis Dysenterias sæpissime

cum, misturis medicamentorum quibuscunque palmam aliquando præripiat. Etenim corruptæ miscuisse novam et sinceram materiam proderat. Proderat (ut loquar cum Sydenhamo) hoc lenissimo liquore, morbum tanquam diluvio submergere.

Persæpe accidebat, ut, morbo

---

profligavi. Multi auctores pro magno secreto habent hoc remedium in dysenteriis. G. Baglivi praxeos med. lib. i.

Cum, an. 1726, hic et in vicinis urbibus, maxime Altenburgi, sæviret dysenteria, qua multi perierunt; ipsi rustici, spretis omnibus pharmaceuticis, quæ maxima ex parte erant calidiora, sero lactis, item lacte ebutyrato per totum morbi decursum utebantur, et præ aliis felicissime evaserunt. F. Hoffmanni med. rat. syst. tom. iv. sect. ii. cap. vii.

jam fatiscente, intestinum rectum crudeli admodum tenesmo cruciaretur. Id autem mali sua sponte, velut fluctus post tempestatem, subsidebat. "Tolerandum itaque erat ægroto, donec revocari possent vires; quibus redeuntibus, pari passu proripiebat se hoc tenesmi symptoma."*

Si in ullo corporis affectu alicujus pretii habeatur illud Celsi præceptum, "in conclavi quam maximo æger cubare debet, quo multum et purum aërem trahere possit," in hoc certe habendum erat vel maximi. Neque minus con-

* Sydenhami opera universa, p. 189. edit. Lug. Bat.

veniebat sedulo operam dare, ut in omni re, munditiæ, quantum fieri potuit, exquisitæ studeretur. Id quidem tum cubanti salutare, tum etiam ministris magnopere necessarium. Quanquam enim in ædibus civium locupletiorum raro propagari visa sit hæc nostra dysenteria, longe alia tamen, et miserior sors erat immundæ paupertati; neque omnino dubitandum, quin, in infimis de plebe familiis, dissemina-retur contagio, et pestilentiæ ritu, ab alio corpore ad aliud transiret.

Ubi jam esse in tuto videbantur omnia, præcipue verendum tamen erat, ne in eundem morbum denuo reciderent incauti nimis et improvidi, et fiducia secundæ valetudinis

abusi. Diu igitur vitare oportebat destillationes, et cruditates: Diu assumendi cibi faciles, et qui ventriculo simplices sederent. Tarde enim confirmabantur intestina; nec facile erat morbum, reliquiis suis pertinaciter inhærentem, funditus penitusque elidere. Aqua, in qua lignum campechense incoctum fuerat, convalescentibus salutare erat præsidium.* Cortex peruvianus, nisi intestinis jam ad aliquam firmitatem restitutis, adeo nihil proficiebat, ut aliquando multum etiam malo adjiceret: eo autem opportune dato nihil prius, aut ad refectionem corporis efficacius.

* Cortex Guianeus, simarouba, haud, ullo morbi tempore, medicorum votis respondit.

Equo vehi plurimis pro remedio erat.

Ineunte mense Octobri, An. M.DCC.LXII., cadaver hominis dysenteria extincti secuit vir et ingenio et modestia singulari, Gulielmus Hewson, celeberrimo Huntero nostro in re anatomica socius atque adjutor. Ille hæc, a se animadversa, mecum humanissime communicavit; quæ, cum ad penitiorem morbi cognitionem adprime faciant, lectori minime sunt invidenda.

"Intestinis," inquit vir diligens et acutus, "conspectui subjectis, eorum parietes mole admodum auctos percepi; aliquibus etiam in

locis coarctatos. Ea cum forfice sursum versus aperueram, facies interior recti, coli, et cæci, et particulæ etiam alicujus extremi ilëi livida visa est, intestinum sphacelo corruptum haud male referens. Istam vero livoris speciem haud aliud induxerat, quam mucus quidam intestinis hisce ubique illitus aterrimo colore, sanguinique omnino similis, qui, e vena diutius emissus, jam prorsus computruerit. Inquisitione diligentius facta, faciem eam intestinorum interiorem ingenti tuberculorum numero obsessam vidi; quæ pustulis quidem variolarum magis inter se inæqualia fuerunt, ad cætera vero haud multum absimilia. Muco penitus absterso, nulla membrana, superficiem quæ

tegeret, inventa est. Hæc tubercula digitis quoties pressi, ex iis pauxillulum quiddam liquoris cruenti exudavit. Incidens, solida ea inveni: et primo quidem aliqua mihi oborta est suspicio, ea non alia fuisse, quam corpuscula fungosa ex ulceribus quibusdam oriunda. Sed cum statuissem eorum naturam quanta possem diligentia investigare, nihil tandem explorati de re perdifficili atque obscura ausus sum satis decernere. Tunica illa intestini, quæ a peritonæo oritur, et altera illa, muscularis dicta, solito quidem crassiores, integræ tamen inventæ sunt. Tunica cellularis et villosa adeo inter se confusæ fuerunt, adeoque densatæ vi inflammationis, ut utrum a cellulari

tunica (interna scilicet prius destructa) ortum duxerint hæc tubercula; an ea tunicæ villosæ solummodo concretiones extiterint, omnino incertus hæserim.

"ANIMADVERSUM est tubercula per omnem internam superficiem crassiorum intestinorum minime æquali ratione sparsa fuisse; in altera parte plura, in altera pauciora inventa.

" In crassioribus intestinis nihil stercoris fuit. Quod ad intestina tenuia pertinet, et ad alia viscera abdominis; ea quidem nihil præter naturam conspectui nostro obtulerunt.

“ PARTICULA extremi coli, aqua diu macerata, albissima tandem facta est, perinde ac si perfecta ei sanitas contigisset. Neque enim solum mucus ater ille, sed etiam sanguis universus, quicunque aut in vasis, aut in spatio, partibus interjecto, hæserat, omnino ablutus est. Atrum itaque illum muci colorem, neutiquam ex sphacelo ortum fuisse, satis hoc argumento opinor patere. Particula extremi coli memorata, in museo anatomico Hunteriano asservatur.

“ HAUD longo temporis intervallo, viri generosi, eodem morbo extincti, cadaver secui: huic autem operi interfuit medicus doctissimus, Joannes Pringle. In hoc corpore,

crassiora intestina prope eadem omnia, quæ in altera historia fusius descripsi, repræsentarunt. Hic vero tubercula non tam sibi invicem contigua, et etiam pauciora invenimus. Neque adeo evidenter patuit, eorum superficiei nullam obductam fuisse membranam. In cæteris, quantum pertinuit ad intestina, alterius alteri cadaveri similitudo fuit absoluta."

Coronidem huic, quicquid est operis, imponent literæ, quas ad me, de hac ipsa re, dederit vir, ingenii laude inter primos florens, Charltonus Wollaston. Ille nuperrime II. cadaverum dysentericorum alvum secuit; laudabili eo consilio, ut, quæ præcipue morbi

sedes esset, quænam viscerum partes vestigia ejus impressa retinerent, certiorem se faceret. Cumque omnia, a se animadversa, mecum humaniter communicaverit, eadem publici juris lubenter facio, et harum rerum studiosis expendenda in manus trado.

GEORGIO BAKER, M. D.

CHARLTONUS WOLLASTON

S.

* Cum te, vir amicissime, de dysenteria epidemica, quæ Londini anno M.DCC.LXII. sæviit, commentarium conficere intellexerim; rem nec tibi ingratam, nec a vitæ meæ

---

* Auctor hujusce epistolæ plura mihi de hac materie, pro sua humanitate, pollicitus fuerat. Sed illum, hæc assidue meditantem, in ipso ætatis flore acerba mors abripuit. Dolet profecto meminisse quantum inde

instituto alienam, me facturum opinatus sum, si tibi impertirem quid mihi de sede dysenteriæ anatomia nuperrime patefecerit; duorum nautarum dysentericorum cadavera dum inciderem. Eo lubentius ad hanc opellam me accinxi, quod non multæ editæ sint observationes, a cadaveribus eorum, qui huic morbo succubuerunt, desumptæ; et quod probabile hinc videatur, dysenteriæ epidemicæ Londinensis eandem omnino fuisse

---

detrimenti acceperit res medica. Raro equidem in ullo Homine, quam in isto, ingenium aut avidum magis bonarum artium, aut magis capax; raro in excolenda medicina constantiorem industriam; candidiorem animam haud unquam novi.

naturam, ac illius, quæ tot nautas, et milites quotannis tollit. In his enim nautis (qui e navi oneraria, in qua morbus diutius jam sævierat, ad nosocomium nostrum delati sunt) eadem aderat contractio intestini coli, et recti, idem morbus tunicæ internæ villosæ horum intestinorum, eadem tubercula fungosa ac in iis cadaveribus, quæ secuit Hewsonus noster.

Eorum alter (annos circiter quadraginta natus) morbo jam per sesquimensem implicitus fuerat. Diarrhœa incruenta primo correptus est; nullo comitante dolore, nullo tenesmo. Quum per aliquot jam dies durasset diarrhœa, dolor ortus est inter umbilicum et ossa

pubis. Ex eo tempore perpetua erat dejiciendi cupiditas, cum summo cruciatu in intestino recto; merus vero sanguis, aut mucus, alvo redditus. Per integrum mensem his malis conflictato, corpus perquam imbecillum factum est. Cum ad nos delatus esset, pulsus vix sentiri potuit; lingua quam maxime arida; dentes, et labia, humore nigro inhærente deturpata; manus frigidæ. Denique post quinque dies mortem obiit.

Mortui cadaver secuimus. In membrana cellulari, ut et in omento, vix quidpiam adipis invenimus. Intestina tenuia morbo parum affecta; nisi quod tunica externa magis rubra quam ex consuetudine

fuerit, et hic illic colore nigro imbuta. Intestinum tamen vix gangræna correptum, aut saltem vix minus firmum visum est, quam pars ista intestini, ubi color non mutatus perstiterat. In intestino jejuno (decem circiter pollices infra duodenum) insignis fuit intestini, quod dicimus, intus-susceptio: nulla tamen ibi inflammationis, aut gangrænæ nota. Nihil omnino sanguinis, aut muci sanguinei, in intestinis tenuibus. Pars ima intestini ilëi inflammationis signa magis evidentia exhibuit. Tunica interna villosa quam maxime rubra: tunica autem externa nigerrima. Intestinum cæcum aëre distentum. Colon vero totum et rectum mire contractum; adeo ut

vel hujus vel illius intestini diameter nusquam tres quartas partes pollicis æquaverit; quibusdam in locis etiam in minorem molem contracta. Tunica externa albissima. Intestino colo et recto e corpore excisis, et secundum longitudinem sectis, in conspectum venit tunica interna villosa, muco sanguineo obducta: hoc muco spongia deterso, in tunica villosa non leves morbi notas invenimus: tota enim referta fuit tuberculis; hinc rotundis, parvulis, rubris; inde latis, fungosis, eminentibus; quæ visa sunt conflari ex tuberculis quamplurimis parvulis, in eminentiam unam fungosam coëuntibus. Inter hæc tubercula pars quædam tunicæ villosæ sanam quibusdam in

locis sese obtulit. Præter hæc tubercula rubra, maculas quasdam vidimus parvulas, rotundas, nigras, petechiis illis, inter exanthemata variolosa aliquando observatis, simillimas. Totum intestinum rectum, et pars ima intestini coli, tuberculis hisce rubris abundarunt; at nullas ibi maculas nigras vidi: per reliquam vero partem intestini coli, et tubercula rubra fungosa, et maculas nigras, huc illuc sparsas. Icones duas subjeci huic epistolæ, ut res, fortassis obscura, nec quidem verbis facile describenda, inde dilucidior reddatur. In Tab. I. depingitur portio intestini recti discissi, et quasi inversi; ut tubercula, tunicam internam villosam obsidentia, magis manifesta

sint. In Tab. II. portio intestini coli discissi depingitur; ut maculæ nigræ, inter tubercula dispersæ, sub oculis pateant. Portio hæc intestini e media parte transversæ flexuræ coli dissecta fuit. Intestinum et hoc et illud in museo Hunteriano servatur. In aliis locis intestini coli, nec maculæ nigræ, nec tubercula fungosa adeo crebra apparuerunt. Nihil omnino stercoris, scybala nulla in toto tubo intestinali inventa sunt: æger tamen biduo ante mortem, postquam pauxillum salis cathartici assumpsisset, stercus aliquod, muco et sanguine commistum dejecerat. Hepar magnum, et ima pars ejus, intestino colo proxima, colore nigro fuit; parti tamen interiori hepatis natu-

ralis color. Vesica fellis quam maxime turgida, bile repleta, at coloris flavi, oleosi; oleum olivarum, aut albumen ovi, cum pauxillo vitelli commistum, potius quam bilem cysticam referente. Juvenis quidam, qui huic sectioni affuit, bilis tantillum delibare ausus, eam saporis omnino dulcis deprehendit. Cætera omnia viscera abdominalia sana reperta sunt; nisi quod mesenterium coloris nimium rubri videretur, et adipe omnino vacuum. Sanguis in vena cava fluidus, et coloris nigerrimi.

Alter nauta, quum morbo jam per unum et viginti dies laboràsset, ad nos delatus est. Ætas hujus hominis vix quinquagesimum an-

num excesserat. Ille, jam per aliquot dies febre detentus, forte fortuna in mare delapsus est; et diu nando ægre se incolumem præstitit. Ea ipsa nocte qua id acciderat, dolore summo in abdomine correptus fuit, et febre: inde dysentericus evasit. Multum et sanguinis, et muci dejecit; stercoris omnino nihil. Perpetua autem fuit desidendi cupiditas, dolorque in ano. De angore etiam summo conquestus est in medio dorso, et ad regionem ventriculi; ut et de dolore in vesica urinaria. Urinam scilicet sanguine tinctam per aliquot jam menses reddiderat. Septimo die postquam in nosocomium venerat, periit. Per triduum jam ex toto discussus fuerat dolor; pulsus tamen

tremulus, et abdomen tumidum, et intentum, viscera gangræna correpta fuisse, haud fallaci testimonio indicaverant.

Mortui cadaver die sequenti secuimus. Intestina crassa adeo sphacelata fuere, ut ex odore inde orto, vix potuerimus subtiliorem observationem sectioni anatomicæ adhibere. Intestina tenuia omnino illæsa invenimus; nullæ aderant maculæ nigræ, inflammationis nullæ notæ. Intestinum cæcum aëre distentum fuit: coli quoque flexura transversa distenta, et sphacelo adeo exesa, ut perforamina quatuor, vel quinque, lata, materia fusca, gangrænosa, odore teterrimo, cum fæcibus alvinis commista, in cavum

abdominis effluxisset. Tota hæc coli pars hepati, lieni, et ventriculo connexa, et gangræna penitus corrupta fuit; unde factum est, ut neque intestinum e cadavere eximere, neque tunicam internam in hac parte accuratius contemplari, liceret. Partem reliquam coli, sicut in altero cadavere, arcte contractam invenimus; ut et rectum; tunicam externam albam; tunicam quoque internam villosam, muco sanguineo obductam. Tubercula fungosa visa sunt; at non adeo crebra, neque adeo lata, aut alta, ac in altero cadavere. Maculas nigras nullas vidimus.

Hepar omnino sanum fuit; ut et cystis fellea, et bilis ipsa. Vesica

urinaria magna, et durior solito; præcipue pars ejus posterior, recto contigua; ubi tumor scirrhosus inventus est, ovum gallinaceum magnitudine æquans. Nullus calculus vel in vesica, vel in ureteribus, vel in renibus: quod notatu dignum mihi visum est; miser enim, ut supra monui, sanguinem cum urina per menses aliquot reddiderat. Vale.

Dabam Londini, Prid. Kal.
Jan. M.DCC.LXIV.